

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พุทธศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งในสังคมไทยที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยและความมั่นคงของสังคมไทยอย่างแนบแน่น องค์ประกอบสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มีความสัมพันธ์กับสังคมตลอดมาคือ วัดและพระสงฆ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบท วัดมีอิทธิพลและมีบทบาทในวิถีชีวิตของประชาชนมาก เพราะวัดเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจและกิจกรรมต่างๆ ของประชาชนทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนา

การพัฒนาชุมชนในแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทและสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมของไทย ย่อมส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรืองเรื่องความสมดุล และความกลมกลืนของการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ เพราะกระบวนการพัฒนาชุมชนจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยให้ปฏิบัติตามแนวทางที่พึงประสงค์สอดคล้องและเหมาะสมแก่กาลเวลารวมถึงบริบทของสังคมไทย (ประพจน์ อิมจิต, 2554, หน้า 12)

บทบาทของพระสงฆ์ต่อสังคมไทย เป็นภาระหน้าที่ตามสถานภาพที่พระสงฆ์จะกระทำได้โดยตรงก็คือการสงเคราะห์ทางด้านจิตใจ ส่วนการสงเคราะห์ทางด้านวัตถุหรือทางด้านอื่น ๆ จะกระทำได้โดยทางอ้อมด้วยการแนะนำชักจูงผู้อื่นให้กระทำหรือนำสิ่งของหรือบริการที่ได้รับจากผู้อื่นมาเฉลี่ยแบ่งปันให้เป็นประโยชน์กว้างขวางออกไป โดยการสงเคราะห์นั้นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมตามกาลและเทศะ บทบาทของพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ชุมชน ตามแนวความคิดของพระราชวรมุนี (2556, หน้า 78) ประกอบด้วยทำให้คำแนะนำทางจิตใจ และเป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาชีวิตต่าง ๆ ส่วนบทบาทในการพัฒนาชุมชนที่พระสงฆ์ควรปฏิบัติเป็นประการแรกคือต้องเป็นผู้นำทางจิตใจ ศรัทธา และปัญญา เนื่องจากความเจริญทางวัตถุและความรวดเร็วของข้อมูลข่าวสาร ทำให้พุทธศาสนิกชนขาดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า จึงไม่มีหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ไม่มีศรัทธาและปัญญาที่ถูกต้อง พระสงฆ์จึงควรเป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชนและชุมชน เพื่อยกระดับจิตใจของประชาชนด้วยหลักธรรมคำสั่งสอนทางศาสนาให้สามารถมีชีวิตอย่างเป็นสุข มีศรัทธา และปัญญาที่ถูกต้อง

ประการที่สอง พัฒนาจิตใจของประชาชนด้วยกระบวนการให้การศึกษาอบรมและส่งเสริมประชาชนให้เกิดสุขภาพจิตที่ดี มีสมรรถภาพจิตใจที่เข้มแข็ง มีความเอื้ออาทรต่อบุคคล ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ประการที่สาม ต้องส่งเสริมการศึกษาของเยาวชนและประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรม โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในวัด ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด รวมทั้งการจัดให้วัดเป็นอุทยานการศึกษา เป็นแหล่งความรู้แก่เยาวชนและประชาชน ประการที่สี่ ต้องส่งเสริมศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาต่อเนื่องยาวนานแต่โบราณกาล แต่ในปัจจุบันการไหลบ่าทางวัฒนธรรมจากต่างประเทศ ทำให้เกิดผลเสียต่อวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ พระสงฆ์จึงควรปลูกจิตสำนึกแก่ประชาชนทางด้านการสร้างจิตสำนึกในหน้าที่ของการเป็นศาสนิกชน และจิตสำนึกในการศึกษาอบรมและปฏิบัติธรรมให้เป็นผู้ดี ผู้รู้ และผู้เบิกบานอยู่เสมอ ประการที่ห้า ต้องให้การสงเคราะห์แก่ผู้ประสบความทุกข์ยากและเดือดร้อน ในฐานะที่วัดเป็นส่วนหนึ่งในโครงสร้างของสังคมชุมชน เมื่อประชาชนประสบความทุกข์ยากเดือดร้อนพระสงฆ์จึงควรให้การสงเคราะห์แก่ผู้ประสบความทุกข์ยากเท่าที่จะสามารถทำได้ โดยการให้ธรรมะ คำปรึกษาแนะนำ และการให้กำลังใจ ประการที่หก ต้องช่วยแก้ไขปัญหาของชุมชน พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาของชุมชนตามความสามารถ โดยทำเป็นขั้นตอน มีการวางแผนตามหลักอริยสัจสี่ของพระพุทธเจ้า คือ ต้องรู้ทุกข์ รู้สภาพของทุกข์ก่อนว่ามีอะไรบ้าง รู้สมุทัย รู้สาเหตุแห่งทุกข์ รู้นิโรธ คือทางแห่งการดับทุกข์ และรู้มรรค หรือวิธีปฏิบัติที่จะดับทุกข์ และประการสุดท้าย ต้องช่วยพัฒนาชุมชนให้เป็นแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง โดยเป็นแกนนำร่วมกับผู้นำ ชุมชนและชาวบ้าน พัฒนาชุมชนตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง คือ การพัฒนาด้านจิตใจ การพัฒนาด้านสังคม และการพัฒนาเศรษฐกิจของประชาชน

ชุมชนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมที่มีหน้าที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคนให้มีคุณภาพ จึงเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมที่คาดหวังและบุคคลที่ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ หรือสัมพันธภาพระหว่างบทบาทหน้าที่กับความรับผิดชอบของบุคคลต่าง ๆ เช่น ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ฯลฯ การที่บุคคลจะดำรงตำแหน่งหนึ่งตำแหน่งใดจึงต้องมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบกำหนดไว้ควบคู่กับตำแหน่งเสมอ บทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ต้องเป็นที่รู้จักกัน และเข้าใจกันระหว่างผู้ดำรงตำแหน่งและผู้เกี่ยวข้อง (ชูศรี พุทธเจริญ, 2542, หน้า 8)

ชุมชนในประเทศไทยส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นชุมชนเล็ก ๆ กระจายอยู่ทั่วประเทศประมาณร้อยละ 90 ส่วนที่เหลือประมาณร้อยละ 10 เท่านั้นที่อยู่ในเขตเทศบาลหรือเขตสุขาภิบาล ซึ่งเป็นชุมชนหนาแน่น ในประเทศไทยจึงมีชุมชนส่วนใหญ่ที่มีหมู่บ้านเป็นหน่วยหลัก และมักจะมีวัด

ตั้งอยู่เป็นศูนย์กลางหรือแหล่งกลางสำหรับการสมาคมของราษฎรในหมู่บ้าน รวมทั้งเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมหรือการดำรงชีวิตทางสังคม ชีวิตของผู้คนในชนบทจะอยู่รอบ ๆ วัด เพราะประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา วัดจึงเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนาที่อยู่เหนือจิตใจของชาวไทยจำนวนมาก และนับได้ว่าเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดในหมู่บ้านรองลงไปจากครอบครัว วัดเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญเพราะเป็นที่ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น เป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นโรงเรียน เป็นสถานสงเคราะห์และที่พักพิงสำหรับผู้ยากจน เป็นสถานที่พักผ่อนและศูนย์กลางการศึกษา เป็นที่เก็บศพ ฯลฯ เป็นต้น วัดในพระพุทธศาสนาจึงเป็นที่แบ่งเบาภาระให้กับรัฐบาลที่ยังก่อให้เกิดรากฐานอันมั่นคง และมีส่วนเสริมสร้างต่อบริการในด้านสวัสดิการของรัฐด้วย จึงกล่าวได้ว่าวัดมีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทยอยู่มาก ความนับถือของประชาชนที่มีต่อสถาบันนี้เห็นได้จากการที่คนไทยได้อุทิศตนให้กับวัด ทั้งในด้านจิตใจ เวลาแรงงาน และทรัพย์สิน จำนวนเงินที่พุทธศาสนิกชนใช้ไปในการทำบุญประมาณร้อยละ 7 ถึงร้อยละ 84 ของรายจ่ายภายในครอบครัว (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี, 2556, หน้า 8)

วัดในพระพุทธศาสนาและชุมชนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในลักษณะการพึ่งพาอาศัยกันมาโดยตลอด ในสมัยก่อนพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านและมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนในชนบท ถือนอกจากจะสั่งสอนธรรมะและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาให้แก่ชาวบ้านแล้ว พระสงฆ์ยังให้การศึกษแก่บุตรหลานของชาวบ้าน ช่วยสงเคราะห์ชาวบ้านที่ยากจนให้พักอาศัยที่วัด แจกจ่ายยาและให้การรักษาแก่ผู้เจ็บป่วย ให้คำแนะนำในการประกอบอาชีพ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาคอรัวให้กับชาวบ้านด้วย พระสงฆ์จึงเป็นผู้นำทางจิตใจ เป็นศูนย์รวมความเคารพนับถือ ที่เป็นเช่นนี้เพราะชาวบ้านเห็นว่า พระสงฆ์เป็นผู้ประพฤติธรรม มีความบริสุทธิ์ และเป็นผู้เสียสละ บำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์ของชาวบ้านโดยบริสุทธิ์ใจ และที่สำคัญที่สุดคือความเชื่อที่ว่า พระสงฆ์เป็นผู้มีสติปัญญารอบรู้วิชาการต่าง ๆ เหนือกว่าชาวบ้าน สามารถเป็นที่ปรึกษาหรือให้คำแนะนำแก่ชาวบ้านในการแก้ไขปัญหาคอรัวต่าง ๆ ได้ ปัจจุบันชาวบ้านมีความรู้มากขึ้นทำให้บทบาทเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะลดลงไป แต่อย่างไรก็ตามมีพระสงฆ์บางรูปยังรักษาบทบาทเหล่านี้ไว้โดยเข้าไปมีบทบาทในโครงการพัฒนาชุมชน หรือจัดทำโครงการพัฒนาที่ริเริ่มขึ้นเอง พระสงฆ์เหล่านี้เรียกกันว่า “พระสงฆ์นักพัฒนา” หรือ “พระนักพัฒนา” (อภิชาติ พันธเสน, 2539, หน้า 23)

พระสงฆ์เองก็มีความรู้สึกถึงความจำเป็นที่จะต้องช่วยเหลือชาวบ้านด้วย พระสงฆ์ส่วนใหญ่ในชนบทมักจะมีภูมิลำเนาในชุมชนนั่นเอง และก่อนอุปสมบทเป็นพระภิกษุก็เคยทำงานหนักและประสบกับปัญหาความทุกข์ยากที่ชาวบ้านในหมู่บ้านเผชิญอยู่ ได้รับรู้ปัญหาต่าง ๆ เช่น การขาดแคลนน้ำ ปัญหาการเจ็บไข้ได้ป่วย และถนนหนทางที่ทุรกันดาร เมื่อบวชเป็นภิกษุและมีเวลา

ว่างมากขึ้นจึงเป็น โอกาสดีที่จะช่วยแก้ไขปัญหาเหล่านี้ให้กับชาวบ้าน นอกจากนี้พระสงฆ์ส่วนใหญ่ยังเป็นลูกหลานของชาวบ้าน การช่วยเหลือชาวบ้านก็มักได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านด้วยดี เนื่องจากชาวบ้านเชื่อกันว่า การทำงานให้พระ หรือการช่วยเหลือพระเป็นการได้บุญ จึงไม่หวังสิ่งตอบแทนอื่นใดจากพระสงฆ์

นอกจากพระสงฆ์จะเป็นที่เคารพของชาวบ้านในชุมชนแล้ว ยังนับว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าที่สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม หากนักวิชาการได้นำความรู้ ทรัพยากร และแรงงานของพระสงฆ์มาใช้อย่างถูกต้อง จะช่วยเสริมสร้างความเจริญให้กับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ที่ขออัญเชิญมา ณ ที่นี้ ว่า “...การใช้หลักวิชาและความคิดริเริ่มสร้างงานที่อาจดูไม่ใหญ่โตนัก แต่มีประสิทธิภาพสูงและอำนวยประโยชน์โดยตรงได้มาก โดยการนำเอาทรัพยากรตามธรรมชาติ ความรู้ ความสามารถ ตลอดจนแรงงานของคนส่วนใหญ่ให้ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย และให้เกิดความเสียหายหรือสูญเปล่าน้อยที่สุด การสร้างความเจริญในลักษณะนี้ จะช่วยสร้างความเจริญของกิจการส่วนรวมได้แน่นอน...” (สุลักษณ์ ศิวรักษ์, 2524, หน้า 63)

ดังนั้น พระสงฆ์จึงควรสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคณะสงฆ์ให้เป็นชุมชนหรือกลุ่มเพื่อที่จะทำให้สังคมหรือชุมชนรอบข้างยอมรับ จึงจะทำให้ชุมชนนั้นมีการเรียนรู้ และสร้างองค์ความรู้ ซึ่งเป็นบทบาทที่จะต้องขึ้นำทางในการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นด้านแนวความคิด การแนะนำ สั่งสอน เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ อันเป็นการชักนำแนวทางไปสู่การพัฒนาสังคมให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ ทางด้านเศรษฐกิจ เพราะคณะสงฆ์มีการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์สามัคคีเป็นรูปแบบแล้วเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาสังคมกลุ่มย่อย ๆ ไปสู่การพัฒนาสังคมขนาดใหญ่ขึ้น (อภิชัย พันธเสน, 2539, หน้า 206)

ปัจจุบันในชุมชนที่ห่างไกลนอกจากพระสงฆ์จะได้รับการยกย่องว่ามีความรู้มากกว่าชาวบ้านทั้งทางโลกและทางธรรม ชาวบ้านที่ยากจนยังคาดหวังความช่วยเหลือจากพระสงฆ์ค่อนข้างมาก เพราะนอกจากพระสงฆ์จะมีความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านแล้ว ชาวบ้านยังเห็นว่าพระสงฆ์มีเวลาว่างที่จะช่วยเหลือประชาชนให้มีกิจกรรมร่วมกันหรือดำเนินการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้ดี

ชุมชนในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ส่วนใหญ่เป็นชุมชนที่ประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรมในไร่นา มีวิถีชีวิตแบบชาวบ้าน มีความสัมพันธ์กันแบบใกล้ชิดและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จและการปฏิบัติของชาวพุทธในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ยังเป็นแบบปฏิบัติตามความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิม ส่วนการประยุกต์หลักของคำสอนของพระพุทธศาสนาไปใช้เพื่อการพัฒนาชุมชน ยังมีน้อยซึ่งจำเป็นต้องอาศัยพระสงฆ์ที่มีความรู้

ความเข้าใจหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน เป็นผู้ให้คำแนะนำประโยชน์และแสดงบทบาทของการพัฒนาชุมชนเพื่อเป็นแบบอย่างการปฏิบัติที่ดีและกระตุ้นความคิดและวิสัยทัศน์ของประชาชน

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นพระสงฆ์ของวัดในชนบทแห่งหนึ่งของจังหวัดกาญจนบุรีจึงมองเห็นความสำคัญของวัดในพระพุทธศาสนา รวมถึงศักยภาพของพระสงฆ์ที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ตลอดจน จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี” ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับไปเผยแพร่ให้พระสงฆ์และประชาชนในจังหวัดกาญจนบุรีได้รับทราบและหาแนวทางส่งเสริมบทบาทที่สร้างคุณประโยชน์ต่อสังคมของพระสงฆ์ให้สูงขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้สังคมตระหนักในความสำคัญ และยอมรับบทบาทของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนามากขึ้น ตลอดจนนำไปสู่การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อพระพุทธศาสนาในหมู่ประชาชนทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์และประชาชน
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ จำแนกตามตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ตามความคิดเห็นของประชาชน จำแนกตามตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเพิ่มเติมและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอท่ามะกาจังหวัดกาญจนบุรี

สมมติฐานของการวิจัย

1. พระสงฆ์ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกัน

2. ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 กลุ่ม ได้แก่

1.1 พระสงฆ์ใน 17 ตำบล ของอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 866 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี, 2556, หน้า 12)

1.2 ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 118,497 คน (กระทรวงมหาดไทย, 2556, หน้า 45)

2. ด้านเนื้อหาและตัวแปรที่ศึกษา

2.1 เนื้อหาของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี” ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์และประชาชนในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

2.2 ตัวแปรที่ศึกษา

2.2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ประกอบด้วย วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญ วุฒิการศึกษาทางโลก อายุพรรษา ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ และระยะเวลาที่จำพรรษาภายในวัดปัจจุบัน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระยะทางจากบ้านถึงวัด

2.2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ใน 4 ด้าน ประกอบด้วย การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม การส่งเสริมการศึกษา การอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของบุคคลต่าง ๆ เป็นต้นว่า ผู้นำชุมชน และผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชน แล้วนำมาประยุกต์ให้เข้ากับบทบาทของพระสงฆ์ ในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในอำเภอท่ามะกาจังหวัดกาญจนบุรี” มีดังนี้

1. **บทบาท** หมายถึง การแสดงออกหรือการทำหน้าที่ของบุคคลซึ่งสมาชิกคนอื่นของสังคมมุ่งหวังให้เขาทำ ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง โดยถือเอาฐานะและหน้าที่ทางสังคมของบุคคลนั้นเป็นมูลฐาน ในที่นี้หมายถึง การแสดงออกหรือการทำหน้าที่ของพระสงฆ์ ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ตามความคาดหวังของประชาชนในอำเภอท่ามะกา และประชาชนทั่วไป

2. **พระสงฆ์** หมายถึง สาวกพระพุทธเจ้า ผู้ซึ่งฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วเลื่อมใสศรัทธาและออกบวช ถือวัตรปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ที่พระบรมศาสดาสั่งสอนและกำหนดไว้ ในที่นี้หมายถึง พระสงฆ์สังกัดวัดต่าง ๆ ของศาสนาพุทธ ในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

3. **การพัฒนาชุมชน** หมายถึง การพัฒนาความคิด ความสามารถของประชาชนให้เกิดความเชื่อมั่น สามารถช่วยเหลือตนเอง เพื่อนบ้าน และชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยความร่วมมือของราษฎรและภาครัฐ ในที่นี้หมายถึง การพัฒนาชุมชนในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

4. **บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน** หมายถึง การแสดงออกหรือการทำหน้าที่ของพระสงฆ์ในการพัฒนาความคิด ความสามารถของประชาชนให้เกิดความเชื่อมั่น ช่วยเหลือตนเอง เพื่อนบ้านและชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ โดยความร่วมมือของราษฎรและภาครัฐ ตามที่สมาชิกคนอื่นของสังคมมุ่งหวังให้พระสงฆ์ได้ปฏิบัติ ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมและสถานภาพที่ไม่ขัดต่อข้อกำหนดหรือพระวินัยของพระสงฆ์ ในที่นี้หมายถึง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในอำเภอท่ามะกาจังหวัดกาญจนบุรี ใน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ด้านการส่งเสริมการศึกษา ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยบทบาทในแต่ละด้านมีความหมายดังต่อไปนี้

4.1 **ด้านการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม** หมายถึง การแสดงธรรมโปรดประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจในประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนา หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และหลักปฏิบัติที่ถูกต้องของชาวพุทธ

ตลอดจนมีคุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นสุขสงบ สันติ

4.2 ด้านการส่งเสริมการศึกษา หมายถึง การให้ความรู้ในทางวิชาการและทางโลก ส่งเสริม สนับสนุนให้วัดเป็นสถานที่จัดอบรมความรู้ เป็นศูนย์กลางในการจัดนิทรรศการ ข่าวสาร ความรู้ ข้อมูล ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน และการพัฒนาประเทศในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

4.3 ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย หมายถึง การจัดกิจกรรมส่งเสริม ประเพณีเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและของไทย ตลอดจนการดูแลรักษา ส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยในการบูรณะปฏิสังขรณ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือสิ่งที่มีคุณค่าต่าง ๆ ที่มีอยู่ในวัดในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

4.4 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การร่วมแรงร่วมใจกับ ชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าของชุมชนท้องถิ่น การร่วม บริจาคปัจจัยในการดูแลรักษาหรือร่วมจัดสภาพแวดล้อมให้ร่มรื่นสวยงาม ตลอดจนร่วมหาแนว ทางแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ที่เสื่อมโทรมและปัญหา สภาวะโลกร้อน อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบแนวคิดของพระสงฆ์และประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการพัฒนา ชุมชนในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี
2. ได้ทราบแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ด้านการพัฒนาชุมชน ในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. สามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยไปจัดทำโครงการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์และพัฒนา วัดให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชนในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดอื่น ๆ
4. เป็นแนวทางในการวิจัยของผู้ที่สนใจต่อไป